

ULUSLARARASI KONFERANS

Balkanlar'da Sosyalizm ve Emek Mücadeleleri

DERYA ÖZKAYA

"BALKANLAR'DA SOSYALİZM VE EMEK MÜCADELELERİ: İMPARATORLUKLAR ÇAĞI VE İKİ SAVAŞ ARASI DÖNEM (1871-1939)" BAŞLIKLIL ULUSLARARASI KONFERANS, 15-16 KASIM 2025 TARİHLERİNDE İZMİR'DE TÜRKAN SAYLAN KÜLTÜR MERKEZİ'NDE GERÇEKLEŞTİRİLDİ.

Türkiye, Avusturya, Yunanistan, İsviçre, Romanya ve daha pek çok ülkeden gelen araştırmacılar ile İzmir'deki işçi, akademisyen, öğrenci, sendikacı ve aktivistleri bir araya getiren konferans, Balkanlar'da sosyalizm ve emek mücadelelerinin tarihsel mirasına dair canlı ve disiplinlerarası bir tartışma ortamı sundu. Konferans, Graz Üniversitesi Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Merkezi (CSEES), Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfı (TÜSTAV), istos yayını ve Birleşik Metal-İş Sendikası tarafından ortaklaşa düzenlendi.

Konferansın açılış konuşmaları, Graz Üniversitesi Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Merkezi Direktörü Florian Bieber ve Birleşik Metal-İş Sendikası İzmir Şube Başkanı Ali Çeltek tarafından yapıldı. Her iki konuşmacı da, sosyal adalet mücadelelerinin yeni ve karmaşık biçimler aldığı günümüzde, sol tarihine eleştirel bir perspektifle yaklaşmanın önemine dikkat çeken akademi ile toplumun diğer kesimlerini bu tarz etkinliklerle buluşturmanın önemine vurgu yaptı.

Konferansın ilk paneli, Serkan Öngel (Birleşik Metal-İş Sendikası & TÜSTAV) başkanlığında, köylü meselesi ve kırsal sosyalizm olanaklarına odaklandı. Panelin Tığlay (Panteion Üniversitesi, Yunanistan), Osmanlı Balkanları'nda İMARO (İç Makedon-Edirne Devrimci Örgütü) içindeki sosyalist kadının ortaya çıkışını ve Slav Hristiyan köylülerle kurduğu ilişkileri inceledi. Ardından Anca Mandru (Sibiu Lucian Blaga Üniversitesi, Romanya) 19. yüzyıl Romanyası'nda sosyalist hareketin köylülüğe yönelik retorik desteği ile pratik sınırlılıkları arasındaki gerilimi analiz etti. İlk panelin son konuşmacısı Alp Yücel Kaya (Ege Üniversitesi & TÜSTAV) ise, Makedonya'dan Doğu Anadolu'ya kadar çeşitli

coğrafyalarda ortaya çıkan köylü ayaklanmaları ve devrimci hareketlerini, toprak mülkiyeti ve kırsal çatışmalar bağlamında karşılaştırmalı bir perspektifle ele aldı.

İkinci panel, Derya Özkaya (Graz Üniversitesi, Avusturya & TÜSTAV) başkanlığında, emek, toplumsal cinsiyet ve sosyalist örgütlenme temalarını ele aldı. Leda Papastefanaki (Ioannina Üniversitesi, Yunanistan), Yunanistan'daki tekstil sektöründe kadın işçilerin sendikal mücadele yürütürken karşılaştıkları zorlukları tartıştığı sunumunda sınıf ve toplumsal cinsiyet ilişkilerinin kesişimine vurgu yaptı. Panelin ikinci konuşmacısı Stefo Benlisoy (İstanbul Teknik Üniversitesi & istos yayını) da 1908 sonrası İstanbulu'nda çokuluslu/dinli ve çokdillli bir işçi örgütünün devrimci sendikalizmden Bolşevizme evrilen sürecini tartıştı. Panelin son konuşmacısı Tevfik Rada (Merkezi Avrupa Üniversitesi, Viyana) ise Sezgin Boynik (Rab-Rab Yayıncılık, Helsinki, Finlandiya) ile beraber yürüttükleri bir araştırmadan bölümler sundu. Makedonya'da

yayımlanan *Sosyalist Fecri* gazetesinin çokdillli ve çoktopluluklu yapısına odaklanan konuşmasında özellikle Müslüman işçilerin siyasallaşmasındaki rolünü ve bu gazetenin unutulmuş sosyalist mirasını gün yüzüne çıkardı.

Konferansın açılış konuşmasını ise Doğu Avrupa, Balkanlar ve komünizm üzerine çalışmaları ile bilinen dünyaca ünlü Maria Todorova (Illinois Üniversitesi Urbana-Champaign) yaptı. "Sosyalizmler ve Kuşakları" başlıklı konuşmasında Todorova, Paris Komününden Ekim Devrimi'ne kadar uzanan dönemde Balkanlar'daki sosyalist hareketlerin tarihsel evrimini kuşaklar arası dönüşümler ve ideolojik çeşitlilik üzerinden tartıştı. Sos-

INTERNATIONAL CONFERENCE

SOCIALISM and LABOR STRUGGLES in the BALKANS

The Age of Empires and the Interwar Period (1871 - 1939)

Keynote Lecture by **MARIA TODOROVA**

TÜRKAN SAYLAN CULTURAL CENTER
IZMIR, TURKEY 15-16 NOVEMBER 2025

Photo Credit: The May Day celebration organized by the Ottoman Workers in the Balkans, Istanbul in 1902. Source: [Istanbul Report No. 2, 21-27 June 1902, p. 142, 143.](#)

Organized by:

- Center for Southeast European Studies (CSEES), University of Graz
- Istos Publishing House
- Social History Research Foundation of Turkey (TÜSTAV)
- United Metal Workers' Union

Bu konferans, Balkanlar'da işçi sınıfının ortaya çıkışı, emek mücadeleleri ve sosyalizm konularını ele almayı amaçlamaktadır. Toplantının hareket noktası, kapitalist üretim tarzının özgül dinamikleri, emperyal güçler arasındaki nüfuz mücadeleleri ve etno-dinsel açıdan son derece bölünmüş bir demografik bağlamda rekabet eden milliyetçi hareketlerin, işçi sınıfı oluşumu ve sosyalizm mücadeleleri açısından Balkanlar olarak adlandırılan coğrafyada benzer ve karşılaştırılabilir koşullar yaratmış olduğudur.

Osmanlı İmparatorluğu'nda patlak veren 1908 Devrimi sonrasında ortaya çıkan Balkan Sosyalist Federasyonu girişimi ile 1920'lerdeki Balkan Komünist Federasyonu deneyimi, bu bölgede sol hareketlerin ortak tarihinin önemli yansımalarıdır.

Konferansın amacı, on dokuzuncu yüzyılın son çeyreğinden başlayarak bu genel bağlam içinde işçi mücadeleleri ve örgütlenme girişimlerini, farklı yerelliklerde sosyalist hareketin oluşumunu, sosyalizmin başta milliyetçilik olmak üzere diğer siyasi ve ideolojik yönelimler karşısındaki konumlanışını değerlendirmeye çalışan araştırmacıları bir araya getirmektir.

DÜZENLEYEN KURUMLAR

Birleşik Metal-İş Sendikası

Centre for Southeast European Studies
Zentrum für Südosteuropastudien

Graz Üniversitesi,
Güneydoğu Avrupa
Çalışmalar Merkezi

İSTOS
istos yayın

Türkiye Sosyal Tarih
Araştırma Vakfı
(TÜSTAV)

ULUSLARARASI KONFERANS

BALKANLARDA SOSYALİZM VE EMEK MÜCADELELERİ

İmparatorluklar Çağı ve
İki Savaş Arası Dönem
(1871 – 1939)

15 - 16 Kasım 2025
Türkan Saylan Kültür Merkezi
İzmir

yalızmin tekil değil çoğul geleneklerden oluştuğunu vurgulayan konuşması, tarihsel ve teorik derinliğiyle katılımcılardan büyük ilgi gördü.

Konferansın ikinci günü, Alp Yücel Kaya başkanlığında gerçekleşen “Komintern ve Komünist Hareketin İnşası” başlıklı oturumla başladı. Florian Bieber, Yugoslavya'nın kırsal kesimlerinde Komünist Partisi'nin güçlü olmasının ardındaki çelişkili yapıyı, özellikle Hırvatistan'ın Hvar Adası örneği üzerinden değerlendirdi. Burak Sayım (Basel Üniversitesi, İsviçre), Komintern'in Güney Bürosu'nun Selanik, Odessa ve Varna gibi liman kentleri aracılığıyla kurduğu devrimci ağları ele aldı. Bu oturumun üçüncü konuşmacısı Nikos Christofis (Thessaly Üniversitesi, Yunanistan) ise Kıbrıs Komünist Partisi'nin kuruluşunu, anti-sömürgeci programını ve Müslüman topluluklarla kurduğu ilişkileri değerlendirdi. Son konuşmacı Aytek Soner Alpan (ODTÜ – Ankara İngiliz Arkeoloji Enstitüsü) ise, 1923 Nüfus Mübadelesi sonrası Yunanistan'da mülteci toplulukların radikalleşmesini ve *prosfygokommounistis* (mülteci-komünist) kimliğinin hem siyasi bir özne hem de baskı nesnesi olarak inşasını inceledi.

Konferansın son paneli, Stefo Benlisoy başkanlığında, Balkan sosyalizminin ideolojik gerilimleri ve ulusal meseleyle kurduğu ilişkileri tartıştı. Stefan Gužvica (Yüksek Ekonomi Okulu, St. Petersburg, Rusya), Avrupa'nın çevresindeki sosyalist düşünürlerin 1917 öncesinde dahi neden Bolşevik stratejilere yöneldiğini açıklamak için “devrimci konjonktür” kavramını önerdi. Kostis Karpozilos (Panteion Üniversitesi, Yunanistan) ise sosyalizm ve emek tarihine dair hâkim tarihyazımı yaklaşımlarını sorgulayarak, ide-

olojik çelişkileri ve çoğullukları içeren bir okumanın önemini vurguladı. Bu oturumun son konuşmacısı Kostas Paloukis, çok-ımparatorluklu bir yaşam sürmüş olan Avraam Benaroya'nın biyografisini ele alarak, onun hikâyesini Sefarad Yahudi kimliği, Balkan milliyetçiliği ve enternasyonalist sosyalizm arasındaki karmaşık ilişkilerin bir yansıması olarak sundu.

Konferans, Erol Ülker'in (Işık Üniversitesi & TÜSTAV) kapanış konuşmasıyla sona erdi. Ülker, yakın zamanda hayatını kaybeden tarihçi Mete Tunçay'ın entelektüel mirasınının izlerini sürerek, Osmanlı-Türk solu ile Balkan sosyalist tarihleri arasındaki kesişimlere dair kapsamlı bir değerlendirme sundu. Kapanış konuşmasının ardından, Derya Özkaya ve Erol Ülker moderatörlüğünde düzenlenen forumda katılımcılar, hem konferansa dair görüş, öneri ve eleştirilerini paylaştılar hem de gelecek işbirlikleri ve araştırma yönelimleri üzerine fikir alışverişinde buldular.

İki gün boyunca konferans salonunun dolduran katılımcıların merakı, ilgisi ve eleştirel yaklaşımları tartışmalara zenginlik katarken, bu tarz birlikteliklere duyulan ihtiyaca sıklıkla vurgu yapıldı. Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfı (TÜSTAV)'nın ilk uluslararası akademik organizasyonu olan bu konferans hem kuşaklararası hem de disiplinlerarası bir buluşmaya dönüştü. Merak, özen ve eleştirel düşüncenin öne çıktığı bu atmosferde Balkanlar'daki sosyalist mirasa dair tartışmalar, akademi ile toplumsal mücadeleler arasında güçlü bir köprü kurdu.